מפצח התעלומות

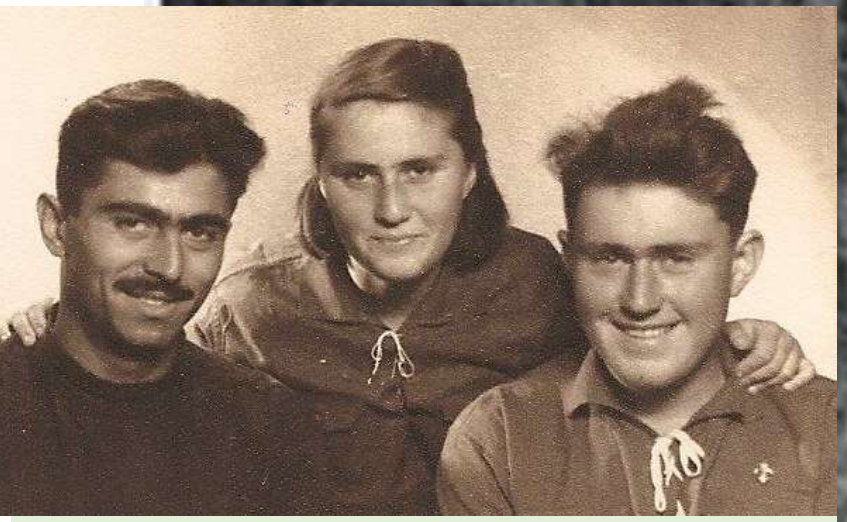
בתצלום: הדקל ליד רפיח, שבין שורשיו חשף שלמה בן-אלקנה את עצמותיו של אבשלום פיינברג, איש מחתרת נילי, שנהרג ב-1917, בעת שניסה להגיע אל המפקדה הבריטית במצרים.

סיפורו של ד"ר שלמה בן-אלקנה, שרשם לזכותו פיענוח פרשיות שהסעירו את היישוב היהודי בארץ מאז מלחמת העולם הראשונה

שלמה נולד בפולין (כיום אוקראינה) בנובמבר 1921. הוריו, אלקנה ורחל, גרו בכפר ליד העיר צ'ורטקוב שבגליציה. המשפחה הייתה שומרת מסורת ולכן כשהגיע שלמה לגיל 5 החל ללמוד ב"חדר" – אך במקביל למד גם בבית הספר היסודי המקומי.

האב אלקנה, שאת שמו אימץ שלמה בארץ, כשם משפחתו.

שלמה (משמאל) עם אחותו זהבה ואחיו חיים.

הילד שלמה עם אמו רחל ואחותו אסתר, בטיול משפחתי.

כיתה בפנימייה היהודית הדתית בבאדן, בה למדו הילדים חומש, משנה וגמרא

ב-1929 היגרה המשפחה לאוסטריה והתיישבה בווינה. שלמה בן ה-8 נשלח אז לפנימייה יהודית דתית בבאדן, הסמוכה לווינה. גם כאן, במקביל לפנימייה, הוא למד בבית ספר יסודי כללי ולאחר מכן בבית ספר תיכון.

בגיל 13 חזר שלמה לווינה והמשיך בה את לימודיו. תחילה בבית הספר הטכני "ארטזנאל" ואחרי כן בתיכון. בד בבד עם לימודיו הוא היה חבר בתנועה הציונית "מכבי הצעיר" ולאחר מכן בתנועת "השומר הצעיר".
באותן שנים החלו הנאצים האוסטרים להרים ראש ולדרוש את איחוד ארצם עם גרמניה של היטלר. שלמה הגיב על כך בהצטרפות לארגון הנוער המהפכני המחתרתי ר.ס.א.י. שהוקם בסתר על ידי התנועה הסוציאל דמוקרטית באוסטריה, כצעד נגדי להתחזקות הנאצים. הארגון פעל במסווה של חוג מטפסי הרים בשם "דונאולאנד" ולאחר מכן כ"איגוד פועלים להתעמלות".
השלטונות היו ערים לפעילות האמיתית של הארגונים הללו, והמשטרה רדפה את חבריהם ועצרה אותם מידי פעם. בעקבות זאת נאלץ שלמה להימלט להרי האלפים.

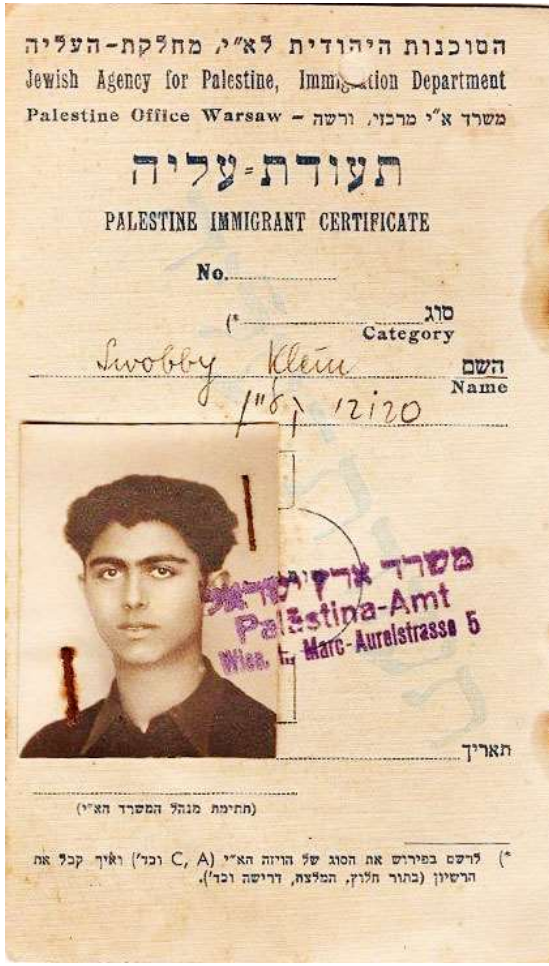
שלמה בימים שבהם התחזה לאלפיניסט והסתתר בהרי האלפים מפני הנאצים.

במרץ 1938 סופחה אוסטריה לגרמניה הנאצית. עד מהרה החלו היהודים באוסטריה לסבול מרדיפות גוברות והולכות של הנאצים, עד כדי התעללות ביהודים שעברו לתומם ברחובות וינה.

רכבת העולים ממתינה בגבול אוסטריה-איטליה לאישור כניסתה לאיטליה. (תצלום פיקיוויקי)

לשלמה היה ברור שהוא חייב לעזוב את המדינה, וכצעיר ציוני, החליט לעלות לארץ ישראל.
אלא שבאותם ימים דרשו שלטונות המנדט הבריטי מכל יהודי שרצה לעלות ארצה, לקבל רשיון עליה ("סרטיפיקט") – ואלה ניתנו בצימצום רב. במקום להמתין לרשיון, פנה שלמה אל אירגון העלייה הבלתי לגאלית "אף על פי", שהוקם בשנות ה-30 על ידי המפלגה הציונית הרוויזיוניסטית כדי להעביר מעפילים מגרמניה ומאוסטריה לארץ ישראל. כך מצא שלמה בן ה-17 את עצמו ברכבת, שיצאה מווינה לאיטליה בנובמבר 1938 ובה 870 יהודים. אנשי "אף על פי" תיכננו להעלותם בנמל איטלקי על אוניית מעפילים שתפליג לארץ ישראל. אולם ניסיון זה הסתיים בכישלון: בלחץ הבריטים, שידעו לאן רוצים נוסעי הרכבת להגיע, סירבו השלטונות האיטלקיים לאפשר להם את הכניסה לארצם. הנימוק לכך היה, שאומנם לכל הנוסעים היו אשרות מעבר איטלקיות, אבל לא היו להם ויזות הגירה ליעדם הסופי. הרכבת הארוכה נתקעה ליד הגבול האיטלקי במשך כשלושה שבועות, שבמהלכם נעשו נסיונות נואשים לשכנע את השלטונות האיטלקיים לחזור בהם. אולם אלה היו נחושים בסירובם, ובסופו של דבר הוחזרה הרכבת על נוסעיה לווינה.

הסוכנות היהודית לא"י, מחלקת-העליה
Jewish Agency for Palestine, Immigration Department
משרד א"י מרכזי, ורשה – Palestine Office Warsaw

תעודת-עליה
PALESTINE IMMIGRANT CERTIFICATE

No.

סוג (*) Category

השם Name

Swobody Klein

תאריך

משרד ארץ ישראל
Palästina-Amt
Wien I., Marc-Aurelstrasse 5

(חתימת מנהל המשרד הא"י)

(*) לרשם בפירוש את הסוג של הויזה הא"י (A, C וכו') ואיך קבל את הרשיון (בתור חלוץ, המלצת, דרישה וכו').

כדי לקבל סרטיפיקט נרשם שלמה במשרד הארץ ישראלי בווינה וקיבל תעודת עולה.

מעפילים על סיפון "דראגה א". (צלם לא ידוע. המקור: אתר מחנה עתלית).

מארגני עליית "אף על פי" חיפשו בקדחתנות דרך אחרת להוצאת היהודים מאוסטריה ומצאו כי לפי אמנה בינלאומית מ-1856, הפלגה בדנובה נחשבה להפלגה בלב ים ונוסעיה היו משוחררים מקבלת ויזות מעבר בארצות השונות שדרכן זורם הנהר. באותם ימים עדיין הירשו הנאצים ליהודים שקיבלו ויזות למדינות אחרות, לצאת מהמדינה. לצורך זה אירגנו הפעילים למען אלה שביקשו להימלט, ויזות לליבריה. למזלם, זה הספיק כדי שאנשי ה"גסטאפו" יאשרו את יציאתם מאוסטריה. וכך עלה שלמה עם עוד כ-550 יהודים, מרציף בית המכס בווינה, אל סיפונה של ספינת הטיולים "מלק", בדרכם ארצה. אנשי ה"גסטאפו", שפעלו בפיקוחו האישי של אדולף אייכמן, בדקו בבית המכס את דרכוני היוצאים והירשו להם לעלות לספינה, כשהם לוקחים איתם רק מטען אישי ככל שיכלו לשאת. היה זה השלב הראשון במסעו של שלמה ארצה. שכן ה"מלק", ששמה הוסב על ידי פעילי "אף על פי" ל"דראגה ב", הייתה ספינת נהר שאינה מתאימה להפלגה בים. לכן תוכנן, שהספינה תשוט רק עד נמל סולינה, שבשפך הדנובה לים השחור. שם היה על הנוסעים לעבור לספינה גדולה יותר, שכונתה "דראגה א", וזאת אכן הביאה אותם לקרבת חופי הארץ. ההפלגה הייתה קשה, בין השאר בגלל הצפיפות הגדולה באונייה הקטנה. יתר על כן: בלב ים פרץ מרד של הימאים היוונים, שדרשו תוספת שכר. מסופר, כי מי שהשקיט את הרוחות והסדיר את הבעיה היה איזה בחור צעיר, שלמה שמו...

כשהגיעה "דראגה א" למרחק של יום הפלגה מחופי הארץ, שוב הועברו הנוסעים לספינה קטנה יותר, "ארטמיסיה", וזו הביאה אותם לחוף נתניה. המעפילים – ושלמה ביניהם – הורדו כאן הישר למים הרדודים. בהגיעם לחוף, קידמו את פניהם אנשי האצ"ל, שהעבירו אותם למקומות שונים בארץ. היה זה בסוף דצמבר 1938.

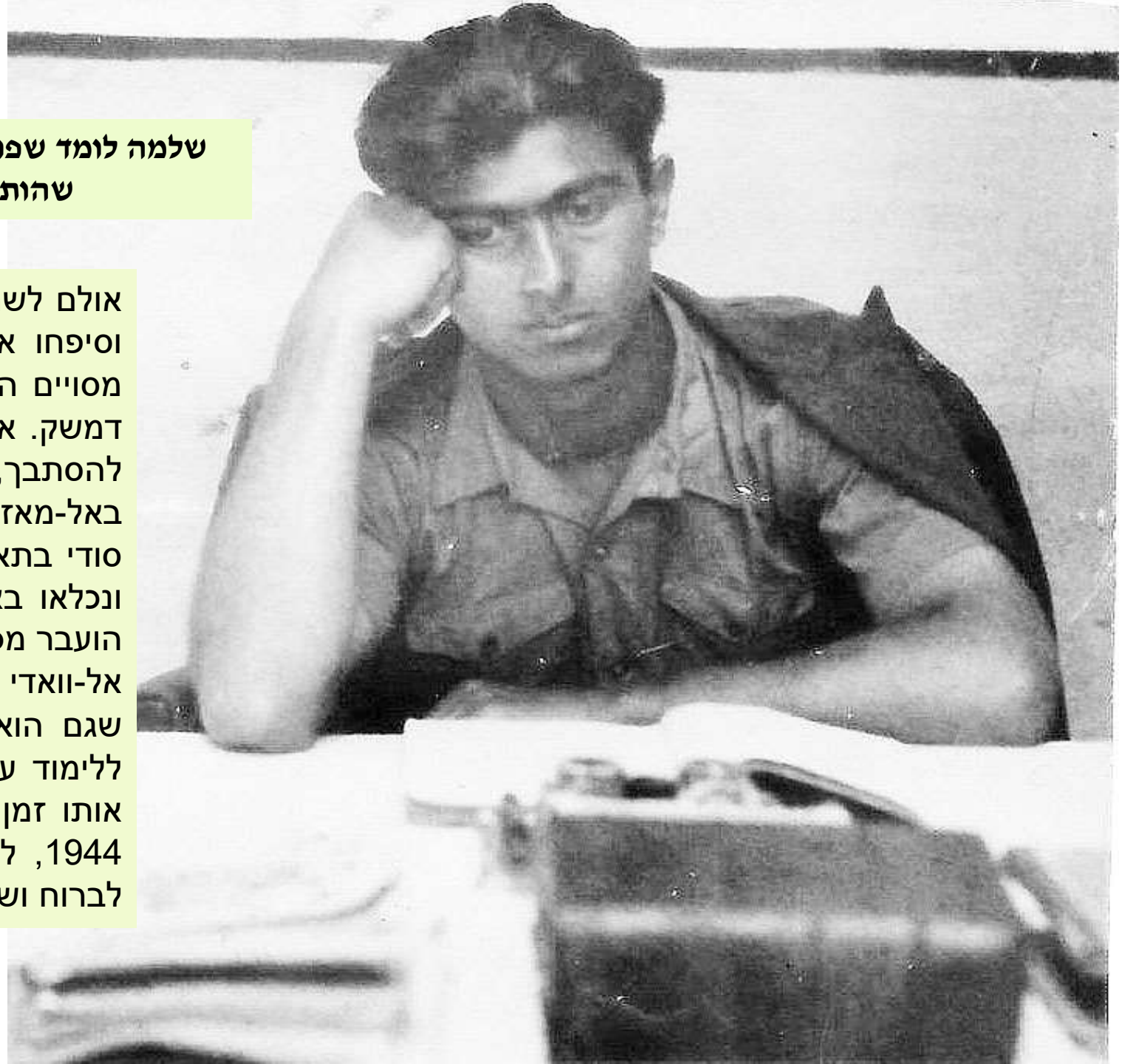
שלמה (משמאל) מסייע בהקמת הגדר של קיבוץ חדש.

מייד עם עלייתו ארצה התבקש שלמה ע"י מחלקת העלייה שליד ההסתדרות לעבוד זמנית בארגון המעפילים, בסידורם בעבודה חקלאית ובפיזורם למושבות. בשלב מסויים הצטרף לגרעין הכשרה בקיבוץ בית זרע, שם עסק בעיקר בשמירה.
כהרפתקן צעיר, שוטט שלמה ברחבי הארץ כשהוא עובד לעת מצוא בקיבוצים עין גב, נען, גזר, חניתה וחולתה ואף הצטרף לעליות על הקרקע של הקיבוצים דן ודפנה.

שלמה לבוש במכנסי שרוואל, אבנט רחב וסנדלים, בתצלום מכלאו במצודה בדמשק

באותם ימים דחף את שלמה יצר ההרפתקנות שלו לעשות דבר שעלה לו ביוקר: בעקבות ניסיונו כאלפיניסט, הוא החליט לטפס לבדו לפיסגת החרמון. אלא שכדי להגיע לשם היה צריך לחצות את גבול סוריה ואז נלכד בידי שוטרים צרפתים (סוריה הייתה אז בשליטת צרפת) והובל לכלא צבאי בביירות. הוא נחקר ארוכות, הועמד לדין ונדון למוות באשמת ריגול. רק לאחר שעירער על גזר הדין, התחשב בית המשפט בגילו הצעיר והמיר את גזר הדין לשמונה שנות מאסר. לריצוי עונשו, הוא הועבר לכלא קלעה (המצודה) בדמשק.
תוך כדי כך פרצה מלחמת העולם השנייה (1 בספטמבר 1939). צרפת נכבשה על ידי הנאצים והוקמה בה ממשלת וישי, ששיתפה פעולה עם הכובשים. כל אותם ימים היה שלמה בכלא. הוא אומנם ניסה לברוח כמה פעמים, אך נלכד והוכנס לצינוק.
רק כאשר כבשו הבריטים את סוריה ולבנון ביולי 1941, שוחרר שלמה מהכלא.

שלמה לומד שפות בעת שהותו בכלא

אולם לשחרור היה מחיר: הבריטים ראו בשלמה נכס מודיעיני וסיפחו אותו לשירות המודיעין של צרפת החופשית. בשלב מסויים הוא חשף תא ריגול, ששידר לנאצים מבית פרטי ליד דמשק. אלא שקצינים צרפתים שהיו מעורבים בפרשה וחששו להסתבך, חטפו את שלמה וכלאו אותו בבית הסוהר הצבאי באל-מאזה שליד דמשק. כאן הוא הוחזק במשך כשנה, כאסיר סודי בתא מבודד. אומנם בסופו של דבר נעצרו אותם קצינים ונכלאו באותו כלא, אך שלמה לא שוחרר. במקום זאת הוא הועבר מכלא אחד למישנהו. בתחילה – למחנה הסגר ברשאיה אל-וואדי שבבקעת לבנון ושנה לאחר מכן, למחנה מיה ומיה, שגם הוא בלבנון. שלמה ניצל את הזמן בבתי הכלא הללו ללימוד ערבית וצרפתית, קרא ספרים ועסק במלאכת יד. כל אותו זמן ניסה כמה וכמה פעמים להימלט, אך רק באוגוסט 1944, לאחר כחמש שנות כלא בסך הכל, הצליח סוף סוף לברוח ושב ארצה.

בהגיעו ארצה, חזר שלמה אל חבריו בגרעין "מכבי הצעיר", ששהו אז בעמק יזרעאל, בקירבת הכפר הערבי זרעין. כאן הוא שימש כרועה צאן ובזכות ידיעת הערבית רקם קשרים הדוקים עם ערביי הסביבה. בעקבות זאת, הוטלו עליו משימות שונות מטעם הש"י – שירות הידיעות (המודיעין) של "ההגנה".

מימין: שלמה ב-1944 רועה צאן בעמק יזרעאל.
משמאל: שלמה ב-1945 שומר בכפר ורבורג.

ב-1945 הצטרף שלמה ל"אגודת השומרים" ונשלח מטעמה לשמירה בכפר ורבורג. כאן הוא המשיך לקיים קשרים עם ערביי הסביבה ושוב הוטלו עליו משימות מודיעיניות שונות עבור ה"הגנה". כך היה גם לאחר מכן, כאשר היה שומר בגליל התחתון - בבית הספר החקלאי כדורי, בקיבוץ בית קשת ובמושב בית יוסף. כאן שימש שלמה גם כמוח'תאר ותוך כדי כך טיפל בהעפלת יהודים מעיראק דרך עבר הירדן, בקניית קרקעות והכשרתן, ברכישות נשק ועוד.

קבוצת שומרים שהייתה מורכבת מיהודים וערבים יחדיו ופעלה בגליל התחתון. מימין לשמאל: שלמה, שיח' מחמוד, עלי בן צבי (בנו של נשיא המדינה יצחק בן צבי), שיח' חוסיין, לוי פיגנבוים ויעקב בובניבסקי.

כחלק מפעילותו המודיעינית בשנות ה-40, נהג שלמה להתחפש מידי פעם לערבי. תצלום זה נעשה למזכרת מאותם זמנים.

ב-1947 נשא שלמה לאשה את הרטה לבית הורוביץ, צעירה וינאית, שגם היא הפליגה כמעפילה בספינה "דראגה ב".
השניים קבעו את ביתם בגבעת שמואל, לשם נשלח שלמה מטעם ה"הגנה", כדי לארגן את השמירה מפני כנופיות ערביות שפעלו באיזור.
הוא החזיק בתפקיד זה עד פרוץ מלחמת העצמאות, שבמהלכה היה ממונה על הביטחון באחד ממפעלי תע"ש לייצור נשק.
בשלב מסויים מונה שלמה על ידי המחלקה לענייני ערבים למפקח על השמירה ברחבי הארץ כולה – תפקיד בו שימש עד מאי 1949, כאשר גוייס כקצין למשטרת ישראל.

שלמה והרטה מטיילים עם כלביהם בסביבות גבעת שמואל.

הרטה "על הסוס":
אורח חיים
ספורטיבי וצנוע

הרטה, אשתו של שלמה, עמדה לצידו כל השנים המאוד לא פשוטות שעברו עליהם והסכינה עם כל "שגעונותיו". יחדיו גידלו באהבה ובצניעות את בתם נאוה ובנם אורן. הרטה הייתה המורה הראשונה לחינוך גופני בבית הספר היסודי הממלכתי בגבעת שמואל ובאישיותה המיוחדת כבשה את לב תושבי המקום. חלקם זכו להיות תלמידיה, אך גם אלה שהכירו אותה בנסיבות אחרות, הפכו למעריציה, כי היא שידרה יציבות, רוגע, יושר, הבנה פסיכולוגית ואמון בבני אדם ותמיד סייעה לאנשים סביבה.
הרטה אהבה את הארץ וחרשה אותה ברגליה שנים רבות. עד יומה האחרון (היא נפטרה ביולי 2011 בגיל 90 וחצי), היוותה סמל לרבים באורח חייה הצנוע, השקט והספורטיבי. היא הסתפקה במועט הן מבחינה חומרית והן מבחינה תזונתית. ואם צריך דוגמה ליחסה אל הזולת, הרי שבגילה המופלג עדיין נהגה לקום באוטובוס בפני "זקן" צעיר ממנה, שלא מצא מקום ישיבה...
בגבעת שמואל נערכת מידי שנה גימנסטראדה של התעמלות ואקרובטיקה לילדים, הנקראת על שמה.

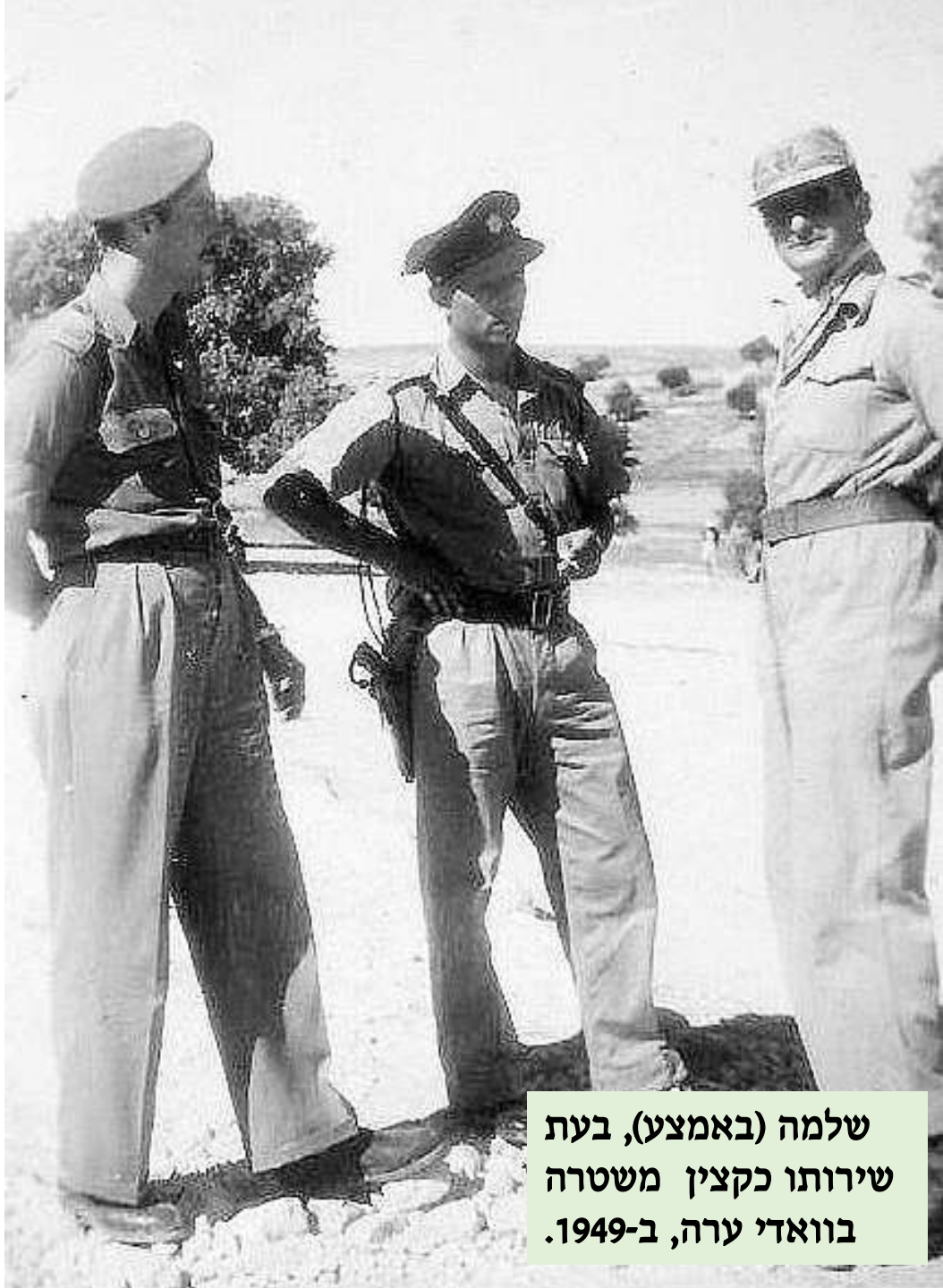
שלמה כקצין משטרה בדרגת מפקח מישנה.

בעקבות שיחות שביתת הנשק עם ירדן ב-1949 הועברה השליטה בוואדי ערה לידי ישראל. שלמה, שהיה בדרגת מפקח משנה, הוצב במשטרת האיזור. לאחר זמן, הוא הועבר לתחנת אילון שבגליל המערבי, שם שימש כמפקד איזור הגבול הצפוני. בהמשך הוא ביקש העברה לקרבת מקום מגוריו ואז הוצב בנפת השרון בתפקיד ראש לשכת החקירות הכללית. כשפורקה הנפה הוא הועבר למדור המיעוטים במטה הארצי, מילא תפקידי מחקר והיה קצין מרחב ארצי. עם הקמת המדור ללחימה בהסתננות הוא מונה לראש תת-מדור מודיעין.

ב-1952 השתחרר שלמה משירותו במשטרה והחל לעבד אדמות במשולש. הוא התכוון להקים חווה חקלאית באיזור גבעת עדה, אולם נסוג מכך, כי לא קיבל אישור להחזיק בקרקע תקופה ארוכה.

באוקטובר 1954 הצטרף למינהלת ההקמה של חבל לכיש ומונה למפקח אזור א' של החבל. אולם כשנה לאחר מכן, בנובמבר 1955, פנה אליו סגן מפכ"ל המשטרה, עמוס בן גוריון, וביקש ממנו לחזור לשרת במשטרה בדרגת מפקח ראשון, כדי להקים יחידת גמלים בנגב. בתפקיד זה שירת שלמה עד ספטמבר 1956, כשהוא מטפל גם בנושאים אחרים הקשורים לבדואים.

אחר כך עסק שלמה בעבודת מחקר בנצרת, אך בעקבות "מבצע קדש" מונה לקצין מודיעין ברצועת עזה. עם פינוי הרצועה ב-1957, הוא הועבר לצפון הארץ, שם שימש קצין קישור של המשטרה ליחידת איסוף של אגף המודיעין, שתפקידה היה להפעיל סוכנים מעבר לגבול. בשנים 1959-1960 הוא ערך מחקר מקיף על הבדואים בנגב ומאוחר יותר גם על הבדואים בסיני.

שלמה (באמצע), בעת שירותו כקצין משטרה בוואדי ערה, ב-1949.

לקראת משפטו של אדולף אייכמן, שנחטף בארגנטינה ב-1960 והובא ארצה, הוקמה במשטרה יחידה שכונתה "לשכה 06" ומשימתה הייתה לאסוף את הראיות לפעילות אייכמן במסגרת "הפיתרון הסופי" של הנאצים. היחידה כללה 34 איש, בהם 14 קציני חקירות ושלמה היה אחד מהם. נוכח היכרותו האישית עם השלטון הנאצי באוסטריה ושליטתו בגרמנית, הוא התמנה לראש מדור ו', והוטל עליו ריכוז החומר על פעילות אייכמן באוסטריה. תודות לשליטתו בשפה הערבית, הוטלה עליו גם חקירת שיתוף הפעולה של המופתי, חאג' אמין אל-חוסיני, עם הנאצים. הלשכה עשתה עבודה יוצאת דופן בהיקפה: במהלכה עברו אנשיה על כ–400,000 עמודי טקסט, ניתחו ועיבדו אלפי מסמכים, גבו עדויות מכ-120 עדים ועוד.

לאחר משפט אייכמן נערך טקס הוקרה לחוקרי לשכה 06 במשכן הנשיא בן-צבי בירושלים. בתצלום: הנשיא לוחץ את ידו של בן-אלקנה.

בן-אלקנה בעבודתו בלשכה 06.

משה לזרוביץ, אשתו ברוריה ושלושת ילדיהם: רחל, יפרח וחגי.

ב-1962 הטיל מפכ"ל המשטרה דאז, יוסף נחמיאס, על בן-אלקנה לפענח את פרשת הרצח שאירע ב-1938 ובו קיפחו את חייהם קצין המשטרה משה לזרוביץ, אשתו ברוריה ואחיה, אליהו קירז'נר. בכך נענה המפכ"ל לבקשתה של רחל, הבת הבכורה של לזרוביץ.

משה לזרוביץ היה קצין במשטרת המנדט. בימי מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט הוא היה סגן מפקד מחנה המעצר הבריטי בעתלית, בו הוחזקו מאות אנשי כנופיות ערביות, שנלכדו בעת פעילות עויינת נגד היהודים או השלטונות. לזרוביץ התגורר עם בני משפחתו במתחם מגורי הסגל של מחנה המעצר, ליד כביש תל-אביב – חיפה.

משה לזרוביץ במדי קצין במשטרת המנדט הבריטי.

בלילה שבין ה-16 ל-17 באוגוסט תקפו את המחנה כמאתיים מאנשי כנופיית אבו-דורה. הם שיחררו חלק גדול מהעצורים וחטפו את משפחת לזרוביץ ואת אליהו קירז'נר, שהתארח בביתם. שוביהם הוליכו אותם לעבר הכפר עין חוד (כיום כפר האמנים עין הוד) וכבר בדרך רצחו את שלושת המבוגרים. הילדים טולטלו בהרים עוד כמה ימים, יחפים ומבולבלים, עד שלבסוף שוחררו והגיעו בכוחות עצמם לקיבוץ משמר העמק.

משטרת המנדט ניסתה לגלות מה עלה בגורל האב, האם ואחיה, אך לא הצליחה בכך.

כשהוטלה המשימה על בן-אלקנה, ניצבו בדרכו קשיים רבים, כפי שפירט לאחר זמן בספרו "סיפורה של חקירה". ראשית עברו 25 שנה מאז הרצח, רוב אנשי הכנופיה של אבו-דורה מתו או נפוצו למקומות אחרים, חלקם מעבר לגבול. אבו דורה עצמו כבר הוצא להורג בידי הבריטים על פשע אחר. סתירות רבות נתגלו במידע שאסף שלמה בעמל רב ממקורות שונים – ארכיונים, קטעי עיתונות, מסמכים של משרדי חוץ זרים ושל הש"י, שיחות עם קציני משטרת המנדט לשעבר, אנשי הממשל הצבאי, אנשי ש"י לשעבר וערבים מכפרי הסביבה ומעבר לגבול. בתחילה היה על שלמה להתגבר על סתירות בין מקורות המידע השונים לגבי זהות החוטפים, תוצאות החטיפה, מקום הקבר ועוד.

בהמשך הסתבר לו, שהגופות אומנם נקברו בבור מסויים, אך הוצאו כעבור זמן מה, נשרפו והוטמנו בבור אחר. ועוד הסתבר לו, כי היה קיים קשר של שתיקה בשבועה על הקוראן בין השותפים למעשה. בסופו של דבר הצליח שלמה לאתר את מיקום שרידי הגופות. הוא ואנשיו חפרו במקום ומצאו כ-40 עצמות, קליע של רובה ושלושה כפתורים. העצמות נשלחו לבדיקה במכון לרפואה משפטית, שקבע כי הן אכן השתייכו לנרצחים. כן התברר, כי הכפתורים שנמצאו זהים לכפתורים שרכשו ברוריה ואחותה בתל-אביב. בעקבות זאת לא היה עוד ספק בזהות העצמות ובאוגוסט 1963, בדיוק 25 שנה אחר הרצח, התקיימה הלוויית בני משפחת לזרוביץ בראשון לציון.

כישוריו הרבים של בן-אלקנה הם שסייעו לו לפתור את התעלומה שנים כה רבות לאחר שהתרחשה: יסודיותו, סבלנותו ונחישותו, הכרתו את השטח ואת האוכלוסיה הערבית, על שפתה ומסורתה, ויכולתו לרכוש את אמון הנחקרים ולגרום להם לשתף פעולה ואפילו להפר קשר של שתיקה בשבועה.

שלמה בראש צוותו בעת חיפוש הקבר בכרמל.

הכפתורים שאיפשרו את הזיהוי הסופי של הנרצחים.

לאחר פיענוח תעלומת לזרוביץ, הוצב בן-אלקנה זמנית במחלקת התנועה והסיור במטה הארצי בתל אביב, כאחראי על עבודות החקר של המחלקה, תחת נצ"מ גיא. אולם במקביל לעבודתו המשטרתית השוטפת, הוא המשיך להיענות גם לבקשות של אזרחים, לסייע באיתור בני משפחתם שנעלמו מסיבות שונות. אחד הפונים אליו היה מאיר יערי, מנהיג מפ"ם, שבנו חיים נעלם. חיים היה נער מבריק, שלאחר תום לימודיו בקיבוץ מרחביה שירת כמדריך ב"קן צפון" של "השומר הצעיר" בתל-אביב. ב-1961, כאשר הגיע לגיל גיוס, התנדב לשרת בצנחנים, נשלח לקורס קצינים וסיים אותו בהצטיינות. ב-1964, כאשר השתתף עם יחידתו בצעדת ארבעת הימים, הפקיד מכתב בידי חייל במאהל הצועדים ליד חולדה ובחצות הלילה, בגשם שוטף, נטל את נשקו ועזב את המקום. החיפושים אחריו בכל רחבי הארץ עלו בתוהו, עד שבן-אלקנה לקח על עצמו את המשימה. הוא אסף מידע על חיים יערי וסרק רגלית שטחים נרחבים. לבסוף, בזכות המהלכים שהיו לו בקרב הערבים, נמצאה גופתו של חיים באזור מודיעין שמונה חודשים לאחר שנעלם. בעקבות המכתב שהשאיר, מקובל לחשוב שהוא התאבד בשל אהבה נכזבת וחשש שיועבר מהצנחנים מחמת פציעה. חיים הובא למנוחות בבית העלמין של מרחביה.

בן-אלקנה ניצב ליד קברם של חללי הפעולה בגשר אכזיב

בשנת 1965 נטל בן-אלקנה על עצמו משימה חדשה: איתור שרידיהם של אנשי פלמ"ח, שניספו ב-1946, כאשר ניסו לפוצץ את שני גשרי אכזיב (גשר רכבת וגשר כביש) בפעולת "ליל הגשרים". באותו לילה הותקפו 11 גשרים בגבולות הארץ, כדי לנתקה משכנותיה כחלק ממאבק היישוב בבריטים. תשעה מהגשרים אכן פוצצו, אך בגשרי אכזיב ציפתה ללוחמים מכה כאובה: כבר בהתקרבם אל היעד נהרג אחד הלוחמים, יחיעם וייץ, וחברו יהודה גביש נפצע. זמן קצר לאחר מכן, כשניגשו הלוחמים לפוצץ את הגשר, נפתחה עליהם אש שפגעה במטען הנפץ שנשאו, פוצצה אותו וגרמה למותם של 13 לוחמים נוספים. יחיעם וייץ נקבר בירושלים ואילו שרידיהם של הלוחמים האחרים לא זוהו ונקברו בבית העלמין בחיפה ובקיבוץ מצובה. שמותיהם לא צויינו על המצבות ומשפחותיהם לא קיבלו תעודות פטירה. ברבות הימים היו משפחות שלא עלו לקבר יקירם וגם לא הגיעו לאזכרות שנערכו ליד הגשר.

בן-אלקנה עורר את הפרשה מחדש, חזר והצביע על הקברים בחיפה ובמצובה ובעקבות יוזמתו הוכרז השטח ליד הגשר כבית עלמין צבאי ושרידי הלוחמים הועברו אליו והוכרו כחללים. היה זה בשיתוף עם דב גביש (אחיו של יהודה גביש) ובאישור משרד הבטחון והרבנות הצבאית.

סירת המנוע "ארי הים", שנעלמה בלב ים, על כ"ג אנשי "ההגנה" וקצין בריטי אחד.

ב-1966 החל בן-אלקנה לחקור את היעלמם של "כ"ד (כ"ג) יורדי הסירה". פרשה זאת אירעה ב-1941, לקראת פלישת הבריטים לסוריה, שהייתה אז בשליטת ממשלת וישי הצרפתית, אשר שיתפה פעולה עם הנאצים. כחלק מתוכניות הפלישה, חשבו הבריטים לחבל במיכלי הדלק שליד בתי הזיקוק בטריפולי שבלבנון. חבלה זאת נועדה לפגוע באספקת הדלק למטוסי האויב מאחר שלקראת הפלישה נעזרו הבריטים ב"הגנה", הם ביקשו ממנה קבוצה של לוחמים שיבצעו את המשימה. "ההגנה" נענתה בחיוב ולאחר תקופת אימונים יצאו לפעולה בטריפולי 23 לוחמי פלמ"ח וקצין בריטי אחד, מייג'ור סר אנתוני פאלמר, בסירת המנוע "ארי הים". הסירה לא הגיעה ליעדה וכנראה התפוצצה בלב ים.

כדרכו, השקיע בן-אלקנה מאמצים רבים בפיענוח התעלומה. בין השאר, הוא ניהל התכתבות ענפה עם ארכיונים ועם אישים בבריטניה ובצרפת. אולם כל פניותיו נענו בכך, שלא נמצא כל חומר על הפרשה. בסופו של דבר, הועברו כל מימצאיו לארכיון צה"ל ואלה שימשו את ההיסטוריונים ד"ר משה עמי-עוז ונרי אראלי, שחזרו וחקרו את הפרשה ב-2011. בהקדמה למחקרם הם כותבים, כי "ראוי לציון החוקר... ד"ר שלמה בן-אלקנה, שהשקיע מאמצים רבים בחקירת הפרשה. החומר הרב שאסף, המוחזק עתה בארכיון צה"ל, שימש אותנו גם בחקירה הנוכחית".

בן-אלקנה שירת במשטרה עד 1967, השנה בה פרצה מלחמת ששת הימים. עם סיומה, עבר שוב לשרת בצה"ל, תחילה בדרגת רב סרן ולאחר מכן בדרגת סגן אלוף.
הוא הוצב כקצין מטה לעניינים מיוחדים ברצועת עזה וצפון סיני, שם עמד בקשר הדוק עם האוכלוסייה המקומית. בזכות קשר זה, הוא הצליח להשלים משימה שלקח על עצמו שנה קודם לכן: איתור מקום קברו של אבשלום פיינברג, איש רשת הריגול ניל"י, שנהרג בצפון סיני ב-1917 ולא נמצא עד אז.
עלילות ניל"י עוררו זה מכבר את עניינו של בן-אלקנה. הוא הזדהה מאוד עם סיפורו של אבשלום, עליו כתב בספרו "אבשלום שב מן המדבר", כי "מעשיהם (של חברי ניל"י) שייכים לאותה שורת מעשים של המחנות הלאומיים השונים, שקבעו לפני 1948 את גורל הקמת המדינה ומלחמת הקוממיות. זיקתו של אבשלום לעברו של עמנו ואהבתו לארצו – עלו בקנה אחד עם תחושותי שלי. כמוהו מעביר אני בעיני רוחי, בכל מקום בו אני עובר בארץ, את הידוע לי על תולדות ארצנו, ומכאן הזדהותי המוחלטת עם הציונות ועם מדינתנו המחודשת".
באופיו ובתכונותיו דמה בן-אלקנה לאבשלום. כמוהו היה אידיאליסט, הרפתקן, אמיץ, נחוש, בעל חזון, איש רוח ואיש מעשה. בנוסף, כישוריו כחוקר, בקיאותו בהיסטוריה של עם ישראל ושל העולם הערבי, שליטתו בשפה ובתרבות הערבית וקשריו הענפים עם בני המיעוטים ועם השייח'ים הבדואים של הנגב וסיני - סייעו לו בפיענוח פרשת פיינברג ופרשיות נעלמות אחרות.

בן-אלקנה ב-1967, עדיין במדי המשטרה.

אבשלום פיינברג (תצלום: ויקיפדיה)

מימין: הדקל שנבט מגלעין תמר שנמצא בכיסו של אבשלום. תמונה זו צולמה ב-1931 על ידי בנימין רן, מהנדס חיפני, שעסק בהתקנת קו הטלפון מהארץ למצרים, באזור רפיח. רן צילם את הדקל לאחר שבדואי מקומי סיפר לו, כי יהודי קבור מתחתיו. הוא דיווח לבריטים על כך, אך הקבר נותר עלום, עד שבן-אלקנה פתר את התעלומה.

אבשלום פיינברג היה אחד ממייסדי מחתרת ניל"י, שבמלחמת העולם הראשונה ריגלה אחר התורכים בארץ ישראל, למען הבריטים. אולם בסוף 1916 נותק הקשר עם הבריטים ושני חברי ניל"י – אבשלום ויוסף לישנסקי – יצאו לצפון סיני. כדי להגיע אל קווי הבריטים בסביבות אל-עריש ולחדש את הקשר איתם. השניים יצאו באמצע ינואר 1917 מעקרון (כיום מזכרת בתיה), בליווי מורה דרך בדואי, כשהם לבושים כבדואים ורכובים על גמלים. הם הגיעו עד קרבת רפיח, אולם בלילה שבין ה-19 ל-20 בינואר, נודע על הימצאם בשטח וכשלושים בדואים משבט רומיילאיאת ושני ז'נדרמים תורכיים יצאו לעברם. בקרב שהתפתח במקום, נפצעו אבשלום ויוסף. אבשלום הורה ליוסף להימלט והוא נותר במקום וחיפה עליו עד שנורה בראשו ונהרג.

הבריטים ניסו לגלות מה אירע לאבשלום, אך לא הצליחו. גם יוסף לישנסקי, שנשלח על ידי אהרון אהרונסון, ראש מחתרת ניל"י, למצוא את אבשלום, נכשל בכך. רק ב-1967 הצליח בן-אלקנה למצוא בדואי כבן 80, שהשתתף בקרב והסכים לדבר רק אחרי שהשתכנע שלא צפויה לו נקמת דם. הוא סיפר, בין השאר, כי "סמל הז'נדרמריה התורכי הורה לקבור את ההרוג עם צידת התמרים שלו, כי אלו טמאים לאכילה... כעבור שנה צמח דקל מן הקבר ואז קראנו למקום 'אל-קבר אל-יהודי' (הקבר היהודי), כי חשבנו שהאיש היה צדיק, אחרת לא היה צומח דקל מקברו... " עוד סיפר הבדואי הזקן, כי כשגדל הדקל, הוא נכרת, אך נצרים צמחו משורשיו ומאז לא נגע בהם איש.

**שלמה בן-אלקנה (מימין)
משגיח על עקירת הדקל,
שצמח מהשלד של אבשלום.**

לאחר פיצוח תעלומת קבר אבשלום, כתב בן-אלקנה למי שהיה אז מפקדו בעזה, אלוף מוטה גור, את הדברים הבאים: "תעלומת מקום קבורתו של אבשלום פיינברג ונסיבות נפילתו העסיקו אותי עוד בשנת 1960 ובמיוחד החל מ- 1966, עת הגעתי להחלטה לנסות לעשות – לפני שיהיה מאוחר מידיי – את כל האפשר לשם גילוי עצמותיו של אבשלום פיינברג והבאתן לקבר ישראל.

"לאחר שאספתי את הנתונים הדרושים על נסיבות נפילתו ומקום קבורתו הגעתי למסקנה, שקיים עדיין סיכוי סביר להפעיל בדרכים מיוחדות בדווים מסויימים, כדי לחשוף את שלדו ולקבלו לידינו. ברם, נסיונות שונים שעשיתי בשנת 1966 כדי לקדם רעיון זה ולהוציאו אל הפועל, לא הוכתרו בהצלחה.

"לאחר שהושאלתי ממשטרת ישראל לצה"ל והוצבתי אל מפקדתך, אספתי את הפרטים המדוייקים על מקום הקבורה וב-17 באוקטובר 1967... קיבלתי את אישורך לפעולה לגאולת הקבר.

"לאור כל הנ"ל הנני רשאי לומר כיום, וזה מאושר גם על ידי פרופ' ה. קרפלוס (מהמכון הפתולוגי), כי צירוף כל המימצאים מאפשר לקבוע בוודאות כי השלד שחשפתי ב-30 באוקטובר 1967 במקום המכונה "אל-קבר אל-יהודי", בנ.צ. 0790007585, כקילומטר מדרום לרפיח, בשטח ארץ ישראל, הינו שלדו של אבשלום פיינברג".

העפר שהוצא מבין שורשי הדקל שצמח על הקבר, עובר סינון קפדני, כדי שאפילו העצם הקטנה ביותר לא תיוותר בשטח.

בן-אלקנה (עומד משמאל) משוחח עם קבוצת בדואים מהאיזור.

קברו של אבשלום בירושלים (תצלום: פיקיוויקי ישראל).

עצמותיו של אבשלום הובאו לקבורה בטקס ממלכתי, בחלקת עולי הגרדום בהר הרצל. כן ניצבת אנדרטה לזיכרו בפארק חדרה.

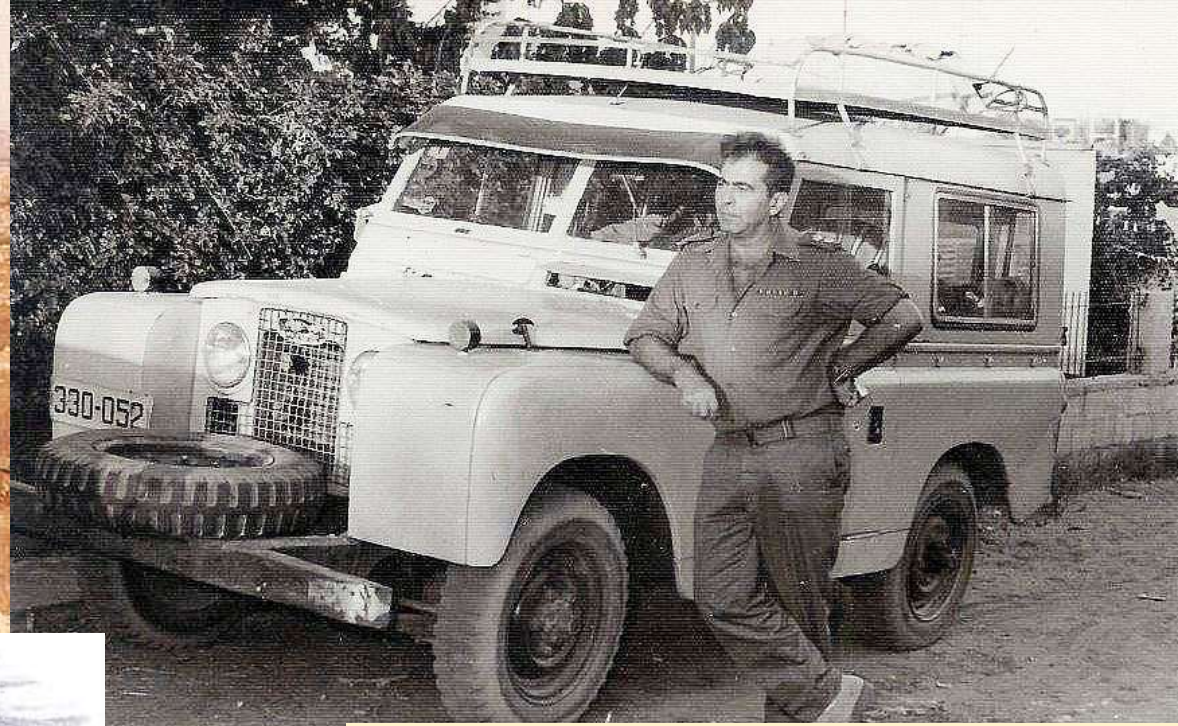
בן-אלקנה מעיין במפות בעת חיפוש נעדרים.

בקיץ 1967 פנה חיל האוויר אל בן-אלקנה, בבקשה לסייע לו במציאת צוותי האוויר הנעדרים של שישה מטוסים שהתרסקו במלחמת ששת הימים. הייתה זו משימה קשה וגורלם של שלושה טייסים מתוך השישה לא נודע עד היום.

ב-1973, עם תום מלחמת יום כיפור, שוב פנה חיל האוויר אל בן-אלקנה בבקשה לסייע לו באיתור נעדריו. הוא נענה מייד ועסק בכך למעלה משנה. באותם ימים עמד צה"ל בפני משימה אדירה של איתור כאלף ושלוש מאות מנותקי קשר, שלא היה לגביהם שום מידע – האם נהרגו או נפלו בשבי והיכן. בעקבות זאת, ביקש ממנו ראש אגף כוח אדם בצה"ל לסייע גם באיתור נעדרי חיל הרגלים והשריון. כדרכו, החל בן-אלקנה בפעילות שיטתית ומאורגנת: הקים צוות בפיקודו, היתווה תוכנית עבודה מסודרת, שכללה גם חקר, רישום ודיווח מפורט וכמובן עבודת שטח יומיומית. הוא צירף לצוות שלו בוגרי סיירות, אנשי בתי ספר שדה, גיאולוגים, אנשי מצ"ח, חוקרים ובעלי כישורים מתאימים אחרים ויחד איתם התרוצץ ללא ליאות בגולן, בסיני ומעבר לתעלה.

החבורה שהתגבשה באותם ימים נקראה על שמו של מייסדה: צוות בן-אלקנה. אחד מחבריה הראשונים, ירח פארן מקיבוץ האון, מספר בסיפרו "עד שיחזור החייל האחרון", כי "עד שהגיע שלמה בן-אלקנה... נהגנו לכתת רגליים וללכת על עיוור... בן-אלקנה לימד אותנו לאתר נעדרים, כלומר לחקור, לחקור ולחקור עוד."

בזכות עבודתם האינטנסיבית והמקצועית, שנעשתה תוך רגישות עמוקה, איתרו בן-אלקנה ואנשיו מעל ל-300 גופות נעדרים. יתר על כן: תוך חצי שנה הם צימצמו את מספר חיילי צה"ל מנותקי הקשר מ־1,300 ל־39 בלבד.

בן-אלקנה לצד ה"לנדרובר" שלו.

בן-אלקנה הפיק לקחים רבים מעבודת הצוות שלו ולאורם עמל קשות כדי לשכנע את צה"ל להקים יחידה קבועה לאיתור נעדרים, שתצמצם את התופעה ותאתר כל נעדר מיד עם תום הקרב. בתזכיר ייחודי ומפורט שהגיש לצה"ל אחרי מלחמת יום כיפור, הוא התייחס להשארת נפגעים מאחור ולאי פינוי חללים משדות הקרב, שאירעו אז. המלצתו הייתה להגביר את מודעות הלוחמים והמפקדים לנושא, לחזק את נכונותם לפנות פצועים וחללים ולהתאים למשימה את האמצעים המוקצים לצוותי חיפוש הנעדרים.

בן-אלקנה מתדרך צוות חיפוש.

המלצותיו של בן-אלקנה היו מפורטות ביותר בכל הרמות: הפרט, הפלוגה, הגדוד, החטיבה, האוגדה, הפיקוד והמטכ"ל. ואכן, בעיקבות יוזמתו הנמרצת, הפך צוות חיפוש הנעדרים שהקים, לגוף קבוע: אית"ן - היחידה הצה"לית לאיתור נעדרים. מאז איתרה היחידה עשרות נעדרים נוספים, בהם חלק מנעדרי מלחמת העצמאות. אנשיה ממשיכים עד היום במלאכת האיתור ומתלווים אל כל מבצעי צה"ל.

עבודת שטח מצריכה שתייה מרובה.

תחת גל אבנים זה נקברו חללי הקרב הראשון במלכיה, שנותרו בשטח (תצלום: ויקיוונד).

עם פרוץ מלחמת לבנון הראשונה ביוני 1982, התנדב בן-אלקנה שוב לשירות פעיל בצה"ל ושהה בלבנון כשנה. הוא ניצל זאת לחידוש קשריו עם כמה מהלבנונים שהכיר בעת שהיה אסיר בסוריה ובלבנון והגיעו בינתיים למעמד נכבד בלבנון. קשרים אלה אפשרו לו גם לאסוף מידע מודיעיני עדכני חיוני וגם לנסות למצוא מידע חדש על גורלם של כ"ד יורדי הסירה. לצורך זה הוא אפילו פירסם מודעות בעיתונות הלבנונית ובהן בקשה לכל בדל מידע אפשרי על גורל הספינה. תוך כדי כך, התארח בן-אלקנה בביתו של לבנוני מסויים והתברר לו כי אותו לבנוני השתתף באחד הקרבות על הכפר מלכיה, שבגבול לבנון (ראה בקטע משמאל). בן-אלקנה הטיס את האיש למלכיה וניסה לשחזר איתו את מקום הקרב, כדי לחשוף את שרידי החללים הישראליים שנותרו בשטח, אולם הדבר לא צלח.

במלחמת העצמאות התחוללו שלושה קרבות קשים על כיבוש הכפר הערבי מלכייה, הנושק לגבול לבנון. בקרב הראשון, שהתחולל ב-15 במאי 1948, נלחמה פלוגה מהגדוד הראשון של חטיבת הפלמ"ח "יפתח", נגד כוח ההצלה של קאוקג'י שהתבסס בכפר. הכפר נכבש, אך לאחר שעות מספר פתח צבא לבנון, בשילוב עם כוח סורי וכוח של צבא ההצלה, בהתקפת נגד נמרצת ואנשי הפלמ"ח נאלצו לסגת. בקרב הקשה נהרגו 24 מלוחמי הפלמ"ח ו-120 נפצעו. בגלל הצורך לחלץ את הפצועים הרבים, הושארו 14 מההרוגים בשטח.
הקרב השני על הכפר התרחש ב-28 במאי, כאשר אנשי הפלמ"ח, שהגיעו במשוריינים באיגוף דרך שטח לבנון, הצליחו להניס את מגיני מלכייה הערבים. בקרב זה נפלו שני אנשי פלמ"ח וכמה מהם נפצעו.
ב-1 ביוני הוחלפו אנשי הפלמ"ח על ידי פלוגה של חטיבת "עודד". ארבעה ימים לאחר מכן, הותקף הכפר בשלישית. הכוח התוקף היה בסדר גודל של חטיבה והוא תוגבר בשיריוניות ובסיוע אווירי של שמונה מטוסים סוריים. לאחר יממה של קרב קשה, שבמהלכו נהרגו שמונה מלוחמי "עודד" ותותחן שהושאל לפלוגה, נסוג הכוח הישראלי מהכפר בהשאירו מאחור את הגופות של שישה מההרוגים.
ב-31 באוקטובר, במסגרת מבצע "חירם", נכבש הכפר ללא קרב על ידי חטיבה 7, שנעזרה בהפצצת ריכוך של מפציצי בי-17.
כשבועיים לאחר מכן, ב-17 בנובמבר, עלו למלכיה בני משפחה של חללי הקרב הראשון וביחד עם כמה מלוחמי הפלמ"ח אספו את עצמות החללים שנותרו בשטח מאותו קרב והביאו אותם לקבורה בקבר אחים בקיבוץ מעוז חיים.
חקירת יחידת אית"ן העלתה, שבקבר האחים כלולים גם ששת חללי הפלמ"ח שהיו נעדרים ושמותיהם נוספו לקבר האחים. אולם ששת חללי חט' "עודד" מהקרב השלישי עודם נעדרים ואנשי אית"ן ממשיכים לחקור מה עלה בגורלם.

בסוף 1974 החל בן-אלקנה לחקור את פרשת נעדרי משלט 219, שהעסיקה אותו מאוד. במשלט זה – גבעה שטוחה באיזור מודיעין, הצופה אל הכפרים הערביים בודרוס, נעלין ומידיה - התחולל אחד הקרבות הכאובים במלחמת העצמאות. המשלט הוחזק בידי פלוגה מגדוד 142 של חטיבת קרייתי, בו שירתו מבוגרים יחסית, חברי "ההגנה" מגוש דן וטירונים שזה אך גוייסו במיבצע לאיתור משתמטים. על הפלוגה הוטל להתמודד בעת הצורך עם כוחות סדירים של הלגיון, שנשקם כלל תותחים ומרגמות, ועם אנשי כנופיות מקומיות.

ב-24 בספטמבר 1948, בשעת בוקר מוקדמת, הותקף המשלט על ידי כוח ערבי גדול, שהסתער עליו לאחר הפגזת ריכוך עזה. תוך זמן קצר כבשו התוקפים שלוש עמדות חשובות, שהלוחמים שהחזיקו בהן נהרגו או נסוגו באי-סדר לעבר הכפר גימזו. התוקפים לא המשיכו בעיקבותיהם, אלא פנו למסע ביזה של העמדות והתעללו בגוויות הישראלים שנותרו בשטח. יתר על כן: שתי גופות נלקחו על ידי הערבים והועברו בתהלוכת ניצחון לכפרים נעלין ומידיה.

רק לקראת הצהרים הוחשה למקום הקרב תגבורת מגדודים 42 ו-44 וזו השתלטה מחדש על הגבעה.

מחיר הקרב היה כואב: 23 הרוגים, כולל השניים ששרדיהם לא נמצאו עד כה.

חורבת הגרדי, הנמצאת במשלט 219 ולידה לוח זיכרון לחללי הקרב שהתחולל כאן במלחמת העצמאות (תצלום ויקיפדיה)

מגיל צעיר מאוד עסק בן-אלקנה בלימוד עצמי ובחקר ההסטוריה של עם ישראל וארץ ישראל. בתחילת שנות ה-60, במקביל לשירותו במשטרה, הוא החל לחבוש את ספסלי אוניברסיטת בר-אילן, בה למד לתארים מתקדמים בקרימינולוגיה, סוציולוגיה,, תולדות ישראל ותולדות המזרח התיכון. נושא עבודת המאסטר שלו היה "מלחמת הערבים והשלטון העות'מאני בעלייה ובהתיישבות היהודית בארץ ישראל בשנים 1882- 1918: הרקע לעימות הערבי-יהודי בארץ ישראל".
בשנת 1981 קיבל תואר דוקטור לפילוסופיה. נושא עבודת הדוקטורט שלו היה "התגבשות התנועה הערבית הלאומנית בארץ-ישראל תוך מאבקה במפעל הציוני: 1918- 1925".

בן-אלקנה בטקס קבלת
תואר באוניברסיטת בר-אילן.

בן-אלקנה ליד שולחן הכתיבה בחדר עבודתו העמוס ספרים ותיקי מסמכים, בביתו בגבעת שמואל.

פרשיות נוספות שהעסיקו מאוד את בן-אלקנה היו שיירת הל"ה, רצח ארלוזורוב, הצוללת "דקר" ואחרות.
כל חייו עלו אליו לרגל אנשים רבים, כדי לשמוע את דעתו, לקבל ממנו עצה, להיעזר בו, לשאול ממנו ספר, לשאוב ממנו כוח, להסתופף בצילו. הייתה גם תקופה בה הירצה במושבים ובקיבוצים. בהיותו מרצה מרתק, ישבו עמו מאזיניו לעיתים עד השעות הקטנות של הלילה.

בליל ה-11 באוגוסט 1993 נפטר שלמה במפתיע בשנתו. בן 72 היה במותו.

בתחילת שנות ה-2000 נקרא כרם זיתים עתיק בגבעת שמואל על שמו של בן-אלקנה. במשעולי הכרם הזה, בשדות ובפרדסים שמסביב, הוא פיטרל לפני קום המדינה על סוסו בתפקידו כאחראי על השמירה היישובית. בכך נסגר מעגל. כמה שנים לאחר חנוכת הכרם, הפך המקום לגן הרפתקאות לילדי הישוב.

מקורות

בן-אלקנה, שלמה, "סיפורה של חקירה – חטיפת משפחת הקצין לזרוביץ ב-1938 בידי כנופיות אבו-דורה". הוצאת הדר, ת"א, 1986.
בן-אלקנה, שלמה, "אבשלום שב מן המדבר", הוצאת רשפים, ת"א, 1987.
בן-אלקנה, שלמה – ארכיון פרטי של מסמכים ותמונות.
גביש, דב, "אולי הוא עוד יבוא... ליל הגשרים באכזיב, 16 ביוני 1946", הוצאת כרמל, ירושלים, 2013.
עמי-עוז, משה ואראלי, נרי – תקציר דו"ח החקירה בפרשת היעלמם של כ"ד יורדי הסירה. משהב"ט, 2011.
פארן ירח, "עד שיחזור החייל האחרון – סיפור היחידות לאיתור נעדרים בצה"ל", ספריית מעריב, 2015 .
רוזן, דניאל, "גדעונים – מפעילי הקשר האלחוטי בשירות המדינה שבדרך". הוצאת העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתיקשוב, יהוד, 2017.

מצגות וסרטונים לעיון נוסף

עליית "אף על פי":
https://slideplayer.com/slide/14942148/
פרשת אבשלום פיינברג:
יום עיון במלאת 100 שנים לרצח אבשלום, מל"מ, גלילות - הקלטה והסרטה: פלג לוי. סרטון מלא: https://youtu.be/8pPRB9vRSqs
ההרצאות בסרטונים נפרדים:
https://www.youtube.com/playlist?list=PLX305R4UNU48fKiGlveMnmCDc7Dr0lDI-
ערב עיון ליוסף לישנסקי. סרטון מלא: **https://vimeo.com/262243431**. לבקשת סיסמת כניסה נא להקיש **lishansky**
פרשת לזרוביץ: http://www.nostal.co.il/LEYZEROVITZ.pps מצגת מאת אורי איתיאל.
סרט בנושא, "צדיק כתמר יפרח", שצולם על ידי שוש בן חמו, מוקרן במחנה המעפילים בעתלית.
גשר אכזיב: "קבר יש רק אחד" - סרט בנושא, שצולם על ידי שוש בן חמו.
סיור בעקבות פרשיות שחקר שלמה בן-אלקנה – אבשלום פיינברג, לזרוביץ-קירז'נר, כ"ד יורדי הסירה, י"ג חללי גשר אכזיב. בהדרכת מודי שניר, בהשתתפות נאוה בן אלקנה-אגמון וירח פארן (מיחידת אית"ן). סרטון שצילם פלג לוי.

סוף

כתבה: נאוה אגמון-בן אלקנה
nava@laserop.com
ערך ועיצב: בני גבירצמן
benigv@bezeqint.net

האנדרטה לזכר אבשלום, כיום בפארק חדרה, אליו הועברה ממקומה המקורי לצד כביש מספר 4, כדי לאפשר את הרחבתו (תצלום: אבישי טייכלר, פיקיוויקי ישראל).

התצלומים המופיעים במצגת הם מאלבום המשפחה, אלא אם כן צויין אחרת.